

Negocjując modernizm: krytyka artystyczna w czasopiśmie *The New Age*, 1907-1922

STRESZCZENIE

Czasopismo polityczno-społeczno-literackie i artystyczne *The New Age* ukazywało się w Londynie w latach 1907-1922, a jego głównym wydawcą i współzałożycielem był Alfred R. Orage, jeden z wiodących brytyjskich intelektualistów i publicystów końca XIX i początku XX wieku. Choć znaczna część tygodnika zajmowała się problematyką polityczno-społeczną, jego druga część skupiała się na literaturze i sztuce publikując twórczość zarówno publicystyczną jak i literacką takich postaci jak Ezra Pound, Beatrice Hastings, H. G. Wells, Wyndham Lewis, Herbert Read, G. K. Chesterton, H. Belloc, czy Arnold Bennett. Podobnie jak inne czasopisma tego pokroju, tzw. „little magazines”, *The New Age* publikowało na swoich stronach eseje, wiersze, fragmenty powieści, które zostały odrzucone przez mainstreamowe wydawnictwa, czy bardziej uznane czasopisma ze względu na ich często przewrotny, modernistyczny i awangardowy charakter. To właśnie na łamach *The New Age* po raz pierwszy ukazało się opowiadanie Wyndhama Lewisa „Brobdingnag” w 1911 roku, czy zbiór wierszy T. E. Hulme’a „Poetical Works”. To na łamach tego tygodnika nie tylko dyskutowano na temat (nie)słuszności przyznania kobietom praw wyborczych, (nie)konieczności obalenia monarchii, wzmocnienia siły związków zawodowych, psychoanalizy, eugeniki, instytucji małżeństwa; toczyły się tu również zacięte debaty na temat pierwszych brytyjskich wydań sztuk Ibsena, „Dom Lalki” czy „Hedda Gabler”, dzieł Pounda, Eliota, Lewisa, Mansfield, Wellsa, Shaw’a czy manifesty włoskiego futurysty F. T. Marinettiego. Ponadto to właśnie *The New Age* opublikowało reprodukcje dzieł sztuki artystów nowej sztuki, jak np. Pablo Picassa, Luigi Russolo, André Segonzaca, Auguste Herbin’a i innych, i to właśnie wkład tego czasopisma w upowszechnianie i propagowanie sztuki awangardowej jest nieoceniony. Choć wątek literacki tygodnika *The New Age*, został już w szerszym stopniu zbadany i zanalizowany, wątek sztuk pięknych nadal pozostaje otwarty na interpretacje i analizy. Sztuka modernistyczna zaistniała na łamach tygodnika nie

tylko dzięki otwartości intelektualnej Orage'a, który znany był ze zdolności przyciągania świątłych umysłów i zjednywania ich sobie w szeregi współtwórców czasopisma, ale również dzięki trzem głównym krytykom sztuki – Huntly'owi Carterowi, T. E. Hume'owi i Walter'owi Sickert'owi – którzy swoją twórczością publicystyczną propagowali i rozpowszechniali modernizm wśród rzeszy oddanych czytelników. I to właśnie ich twórczości krytycznej poświęcona jest niniejsza książka, której celem jest ukazanie dyskursu krytycznego w kontekście wprowadzania, negocjowania czy ugruntowywania idei i estetyki modernistycznej. Debata i dialog jakie toczyły się na łamach czasopisma, w reakcji na publikowane eseje krytyczne i wizerunki obrazów kubistycznych, futurystycznych czy wertycystycznych była sama w sobie niemalże narzędziem retorycznym mającym na celu nie tylko przybliżenie myśli i twórczości awangardowej, ale wzburzenie i wywoływanie antagonistycznych relacji między czytelnikami a twórcami. Często była specjalnie prowokowana i reżyserowana przez samych autorów i wydawców. To oni sami pisali kontrowersyjne listy publikowane w sekcji „Listów do Redakcji”, bezpośrednio atakując artystów, ich twórczość jak i samych krytyków, oskarżając ich o bluźnierstwo, szarlatanerię, pakt z samym diabłem i istne szaleństwo w popieraniu sztuki, która tak radykalnie odchodziła od reprezentacji. Retoryka estetyki przemocy jaka dominowała w tej wymianie zdań i poglądów była jednak sama w sobie modernistyczna, co dodatkowo przyczyniało się do propagowania tejże ideologii kulturowej.

Rozdział Pierwszy omawia czasopismo *The New Age* w kontekście narodzin i rozwoju estetyki awangardowego modernizmu i jego rolę w kształtowaniu się światopoglądu wczesno-dwudziestowiecznego. Przedstawiona jest tu sylwetka A. R. Orage's – redaktora naczelnego i jego wpływ na styl i formę tygodnika, jak i główne cechy, które ukierunkowały *The New Age* w stronę modernistycznych nurtów politycznych, społecznych i przede wszystkim, dla celów tej książki, kulturowych i artystycznych.

Rozdział Drugi analizuje odbiór szeroko pojętego Post-Impresjonizmu przez krytyków i czytelników *The New Age*, zaznaczając jego istotną rolę w promowaniu modernistycznych sztuk wizualnych. Rozdział ten koncentruje się na dwóch wystawach post-impresjonistycznych w Londynie w latach 1910 i 1912, które były szeroko omawiane na łamach tygodnika, wywołując ogólne potępienie ze strony czytelników i niektórych redaktorów oraz zachwyty krytyków bardziej awangardowych, którzy nierzadko

sami współtworzyli tego rodzaju sztukę/literaturę. To właśnie Huntly Carter, T. E. Hulme, Wyndham Lewis czy John Middleton Murry w swoim poparciu dla nowatorskich prądów artystycznych, z którymi brytyjska publika miała okazję zetknąć się po raz pierwszy, w swoich felietonach odwoływali się do filozofii Bergsona i Nietzschego, przybliżając w ten sposób tak różne od dotychczasowych, podejście do sztuki.

W obszernym Rozdziale Trzecim omówiona jest twórczość publicystyczna Huntly Cartera, krytyka sztuki i teatru, regularnie piszącego do *The New Age* między latami 1909 a 1912. Carter stanął po stronie awangardowego modernizmu, choć często sam przyznawał, że nie do końca rozumie opisywaną twórczość, jednak pozostaje świadomy jej wielkości. Jego krytyczne podejście do nastrojów artystycznych w Wielkiej Brytanii wyrażone jest nie tylko w ostrym, często agresywnym stylu, którym Carter atakuje swych artystycznych przeciwników, ale też we wrogiej postawie wobec uznanych i prestiżowych instytucji artystycznych, takich jak National Gallery i Royal Academy, które oskarża, w ciągnącej się przez kilka miesięcy serii artykułów, o fałszerstwo, oszustwo, manipulacje i w rezultacie zniszczenie wielu cennych dzieł sztuki. To właśnie dzięki Carterowi *The New Age* jako pierwsze czasopismo w Wielkiej Brytanii opublikowało reprodukcję kubistycznego obrazu Picasso (*The Study*, 1911), co również wywołało falę sprzeciwu, a emocje czytelników sięgały zenitu, co można było zauważyć w nadsyłanych do redakcji listach.

Rozdział Czwarty omawia eseje krytyczne na temat sztuki modernistycznej autorstwa T. E. Hulme'a, szerzej znanego ze swojej poezji. Hulme był jednym z głównych prowodyrów na rzecz awangardy, jak i wiodącą postacią w intelektualnym życiu przedwojennego Londynu, dzięki któremu brytyjska publiczność zapoznała się z takimi postaciami jak Worringer, Ernst, Berenson czy Riegl. Jego nagła, tragiczna śmierć na froncie Pierwszej Wojny Światowej w 1917 roku, przerwała jego głęboko filozoficzne dociekania na temat sztuki, ale nie wkład w modernistyczny charakter *The New Age*, gdyż część jego omawianych esejów, datowanych na rok 1922, ukazała się już pośmiertnie.

Ostatni rozdział to szeroka twórczość Waltera Sickerta, bardziej znanego ze swojej twórczości malarskiej, założyciela Camden Town Group, delikatnie nawiązującego do poszukiwań modernistycznych, będąca jednak głęboko zakorzeniona w tradycyjnej reprezentacji. Postawa Sickerta wobec modernizmu nie była zawsze jasno sprecyzowana. Czasami sympatyzował z młodszym od siebie pokoleniem młodych buntowników, innym

razem ostro ich potępiał za zbyt gwałtowne zerwanie z konwencją. Jego wkład dla *The New Age* to eseje krytyczne i teoretyczne oraz serie rycin własnych oraz kolegów, luźno łączące się pod hasłem Neo-Realizmu. Twórczość Sickerta jest w tym kontekście ważna, gdyż była często odnośnikiem, przeciwwagą dla bardziej nowatorskich rozwiązań, a Sickert sam angażował się głęboko w dialogizm, negocjowanie i debaty wokół modernizmu, przyczyniając się tym samym do jego ugruntowania w artystycznej świadomości brytyjskiej. Paradoksalnie stając po przeciwnej stronie wywoływał skrajne reakcje ze strony młodszych kolegów, prowokując ostrą wymianę zdań.

Postawa *The New Age* w stosunku do awangardowego modernizmu nie zawsze była jasna, często sprzeczna; A. R. Orage raz angażował się w niektóre nurty, by w kolejnym numerze je odrzucić. Takie samozaprzeczenie było jednak zabiegiem i taktyką typową dla estetyki modernistycznej, co wzmacniało pozycję czasopisma w negocjowaniu nowych prądów wczesnego XX wieku, a twórczość krytyczna znacząco przyczyniła się do tego.